

Odjel zdravstvenih studija Sveučilišta u Splitu
Redoviti prijediplomski studij Sestrinstvo i Primaljstvo
Izvanredni prijediplomski studij Sestrinstvo
FARMAKOLOGIJA
KATALOG ZNANJA

Nastavno štivo:

1. Medicinska farmakologija. Urednici: M. Bulat, J. Geber, Z. Lacković, Medicinska naklada, Zagreb, 2001.
2. Temeljna i klinička farmakologija. Urednik: BG. Katzung, Medicinska naklada, Zagreb, 2020., hrvatski prijevod 14. izdanja, (Basic and Clinical Pharmacology. 14th edition. New York: McGraw-Hill Education; 2018.)
3. pisani sažeci predavanja i seminara („*hand-outs*“)

OPĆA FARMAKOLOGIJA (str. 11-87)

Razumjeti i razlikovati pojmove: farmakologija, farmakokinetika, farmakodinamika, farmakogenomika, tvornički lijek, magistralni lijek, opsoletni lijek, farmakopeja, biološki i bioslični lijek.

Nazivlje lijekova; razlikovati pojmove: generičko ime, zaštićeno ime i kemijski naziv lijeka.

Osnovni pojmovi iz farmakokinetike:

- apsorpcija – posebice fenomen difuzije
- načini primjene lijeka
- metabolizam i eliminacija lijeka: samo osnovni podaci, mjesto metaboličke pretvorbe, glavni putovi izlučivanja iz organizma (jetra – žuč, bubrezi)
- razumjeti pojam $t_{1/2}$ ili poluvijek eliminacije lijeka, razumjeti krivulju kumulacije lijeka u organizmu i dijagram koji pokazuje posljedice neredovitog uzimanja lijeka

Osnovni pojmovi iz farmakodinamike:

Poznavati i razumjeti pojmove receptor ili vezno mjesto, ligand ili tvar koja se veže na vezno mjesto – receptor

Dobro razumjeti pojmove puni agonist, parcijalni agonisti i inverzni agonist, antagonist (poželjno razumjeti pojmove reverzibilni - ireverzibilni antagonist, kompetitivni - nekompetitivni antagonist)

Molekularni mehanizam djelovanja lijekova nije potrebno poznavati.

Čimbenici koji modificiraju djelovanje lijekova:

Doze lijeka: poznavati pojmove djelotvornost i potentnost lijeka. Znati obrazložiti krivulju doza – odgovor (Slika 1.26, str. 65).

Bolesnikova dob, spol, zdravstveno stanje

Istodobna primjena više lijekova: pojmovi sinergizam, antagonizam, interakcije lijekova na razini apsorpcije, metabolizma i izlučivanja (osnove), polipragmazija

Nenormalne reakcije na lijekove, karcinogenost, teratogenost, alergija, tolerancija, tahifilaksija
Neželjena djelovanja lijekova: neposredne i posredne štetne reakcije, trovanja

Istraživanje novih lijekova

Razlikovati pretkliničku (nekliničku) i kliničku fazu istraživanja lijeka. Razlikovati kliničke faze i što se u kojoj radi, znati što je placebo i zašto se koristi.

FARMAKOLOGIJA AŽS-a (str. 93-134)

Za sve lijekove navedene u nastavku vrijedi isti princip: zapamtiti samo tipične predstavnike, osnovne indikacije, nuspojave lijekova i način primjene. Ne treba pamtili doze lijekova.

Građa i funkcija autonomnog živčanog sustava:

Biti dobro upoznat s temeljnim informacijama o građi i funkciji AŽS.

Poznavati ustroj neurotransmisije (acetil-kolin i noradrenalin – ne treba znati kemijske reakcije u nastanku i razgradnji).

Dobro naučiti alfa i beta receptore – smještaj i funkcija za simpatikus, te muskarinske i nikotinske receptore – smještaj i funkcija po organima i organskim sustavima za parasimpatikus.

Parasimpatomimetici:

Neposredni kolinomimetici: acetil-kolin i prirodni alkaloid pilokarpin (učinci i uloga).

Posredni kolinomimetici: fizostigmin i neostigmin.

Ireverzibilni blokatori acetil-kolinesteraze: insekticidi i bojni otrovi (nije potrebno pamtili imena preparata i otrova).

Antikolinergici:

Blokatori muskarinskih receptora: atropin, skopolamin, tropij.

Blokatori nikotinskih receptora: blokatori neuromuskularne veze (d-tubokurarin, rokuronij).

Simpatomimetici:

Poznavati djelovanje i fiziološku ulogu adrenalina i noradrenalina, učinke na krvožilni sustav (tlak, frekvencija) te razumjeti djelovanja na druge organske sustave.

Ostali simpatomimetici: amfetamin, oksimetazolin.

Selektivni simpatomimetici: salbutamol, salmeterol.

Agonisti α_2 receptora: klonidin, metildopa.

Antagonisti adrenergičkih receptora:

Blokatori alfa receptora: tamsulosin, prazosin, doksazosin.

Blokatori beta receptora: propranolol, bisoprolol, karvedilol. Razumjeti u kojim se indikacijama koriste ovi lijekovi. Posebno poznavati učinke na kardiovaskularni sustav. Znati obrazložiti najčešće nuspojave beta blokatora.

SPECIJALNA FARMAKOLOGIJA

Za sve skupine lijekova vrijedi isti princip: zapamtiti samo tipične predstavnike. Ne pamtiti doze lijekova, već samo glavne indikacije. Razumjeti osnove fiziologije i patofiziologije bolesnog organa ili organskog sustava na koje bi primijenjeni lijek trebao djelovati. Najvažnije je zapamtiti glavne nuspojave lijekova i opasne interakcije među lijekovima (na što ćete biti upozoreni tijekom nastave).

Farmakologija SŽS-a: (str. 141-177)

Sedativi-hipnotici, anksiolitici:

diazepam, alprazolam, oksazepam, buspiron, zolpidem

Antipsihotici:

klorpromazin, haloperidol, olanzapin, klozapin

Antidepresivi:

fluoksetin, sertralin, amitriptilin, escitalopram

Antiparkinsonici:

levodopa+karbidopa, biperiden, bromokriptin

Antiepileptici:

fenitoin, fenobarbiton, karbamazepin, valproat, etosukcimid, levetiracetam

Opioidni analgetici:

morfin, kodein, fentanil, metadon, tramadol, nalokson

Opći intravenski i lokalni anestetici:

tiopental, propofol, lidokain, ketamin

Modulatori upale i imunološkog odgovora:

Analgetici-antipiretici: (str. 253-260)

Znati što su prostaglandini, leukotrieni, tromboksan, prostaciklin

Lijekovi: acetilsalicilna kiselina, paracetamol, ibuprofen, diklofenak

Imunosupresivni lijekovi: (str. 262-266)

ciklosporin, metotreksat, rekombinantna monoklonska protutijela (anti-TNF- α)

Histamin i antihistaminici: (str. 268-272)

antagonisti histaminskih H1 receptora: dimenhidrinat, loratadin

Terapija anafilaktičkog šoka i alergijske reakcije:

adrenalin, antihistaminici, bronhodilatatori, kortikosteroidi

Farmakologija kardiovaskularnog sustava: (str. 191-252)**Antihipertenzivi:**

nabrojiti osnovne skupine: diuretici (hidroklorotiazid, klortalidon, furosemid, triamteren), simpatolitici (klonidin, metildopa), blokatori alfa-adrenergičkih receptora (doksazosin, prazosin), blokatori beta adrenergičkih receptora (propranolol, atenolol, metoprolol, karvedilol), vazodilatatori (hidralazin, natrij nitroprusid), lijekovi s djelovanjem na angiotenzin-aldosteronski sustav (losartan, lizinopril, ramipril); blokatore adrenergičkih neurona i ganglioplegike ne treba naučiti!

Lijekovi u liječenju angine pectoris:

nitroglicerina, izosorbid-dinitrat, nifedipin, verapamil, beta-blokatori

Lijekovi u liječenju srčanog zatajenja:

digoksin, dobutamin, ACE inhibitori i diuretici

Farmakologija bubrega, tjelesnih tekućina i elektrolita: (str. 287-300)**Diuretici:**

acetazolamid, hidroklorotiazid, klortalidon, furosemid, triamteren, spironolakton, manitol

Farmakologija dišnog sustava: (str. 303-312)

Antitusici: kodein

Mukolitici: N-acetilcistein, bromheksin

Antiastmatici: natrijev kromoglikat, salbutamol, salmeterol, aminofilin, teofilin, ipratropij, flutikazon

Farmakologija probavnog sustava:

Sredstva za liječenje peptičkog ulkusa: (str. 317-322)

- antacidi: Al i Mg hidroksid
- protektivi želučane sluznice: sukralfat
- blokatori protonske crpke: omeprazol, pantoprazol
- blokatori H₂ receptora: famotidin

Antiemetici: (str. 323-324)

metoklopramid, skopolamin, ondansetron

Laksativi: (str. 325 i 327)

- koji bubre: metilceluloza
- omekšivači stolice: čepići glicerina
- osmotski: laktuloza, uravnoteženi polietilenglikol (PEG)
- stimulirajući: antrakinoni (sena), bisakodil

Farmakologija krvi i krvotvornih organa:**Antianemijski lijekovi:** (str. 331-334)

željezo, fero-sulfat

Lijekovi u poremećajima koagulacije krvi: (str. 340-346)

- parenteralni antikoagulansi: heparin, enoksaparin
- peroralni antikoagulansi: varfarin, dabigatran, rivaroksaban
- inhibitori agregacije trombocita: acetilsalicilna kiselina
- fibrinolitici: alteplaza

Hormoni:**Štitasta žlijezda:** (str. 356-259)

Tiamazol, levotiroksin

Kortikosteroidi i srodni lijekovi: (str. 364-371)

- glukokortikoidi: prednizolon, deksametazon; za lokalnu primjenu: betametazon, za aerosol: flutikazon, budesonid

Spolne žlijezde:

(str. 374-377)

- androgeni i antiandrogeni: testosteron i finasterid

(str. 378-379)

- estrogeni i antiestrogeni: estradiol i tamoksifen

(str. 380-382)

- progestini i antiprogestini: progesteron i mifepriston

(str. 382-385)

- oralni kontraceptivi

Gušterača: (str. 386-395)

- inzulin
- oralni hipoglikemici: glibenklamid, metformin, inhibitori alfa glukozidaza, lijekovi koji moduliraju učinak inkretina, inhibitori kotransportera natrija i glukoze (SGLT2)

Osteoporoza:

- paratireoidni hormon (teriparatid) i vitamin D
- kalcitonin, estrogeni, raloksifen

- bisfosfonati: alendronat

Antiinfektivi:

Antiseptici i dezinficijensi:

- alkoholi: etanol, propilni alkohol, izopropilni alkohol
- aldehidi: glutaraldehid, formaldehid, paraform
- fenoli i derivati fenola
- preparati klora i joda: klorheksidin, natrijev hipoklorit, jodoform, povidon jodid
- kationski surfaktanti: oktenidin, benzalkonijev klorid, cetrimonijev bromid
- oksidacijska sredstva: vodikov peroksid, kalijev permanganat, peroctena kiselina
- teški metali: cinkov oksid, srebrni nitrat

Antibiotici:

(str. 417-424)

- penicilini: kristalinični penicilin, prokainpenicilin, aminopenicilini: amoksicilin (Amoxil®), + klavulanska kiselina (Klavocin®)
- cefalosporini: cefaleksin (Ceporex®)

(str. 436-437)

- vankomicin

(str. 426-429)

- aminoglikozidi: gentamicin (Garamycin®)

(str. 430-431)

- tetraciklini: doksiciklin

(str. 433-434)

- makrolidi i linkozamidi: eritromicin, azitromicin (Sumamed®), klindamicin

(str. 435-436)

- fluorokinoloni: ciprofloksacin (Ciprobay®)

(str. 413-416)

- sulfonamidi i trimetoprim: kotrimoksazol

Antifungici: (str. 444-447)

amfotericin B, flukonazol za sistemsku primjenu,
klotrimazol za lokalnu primjenu

Antivirusni lijekovi: (str. 449-450)

Lijekovi za liječenje infekcija Herpes simplex virusom:

- aciklovir

Lijekovi za liječenje infekcija Citomegalovirusom:

- ganciklovir

Antiretrovirusni lijekovi:

- nukleozidni i nukleotidni inhibitori reverzne transkriptaze
- nenukleozidni inhibitori reverzne transkriptaze
- inhibitori proteaza

- inhibitori fuzije
- inhibitori ulaska virusa u stanicu
- inhibitori integraze

Lijekovi u liječenju virusnog hepatitisa:

HBV: analozi nukleozida/nukleotida, interferon

HCV: ribavirin, PEG interferon, inhibitori NS5A, NS5B polimeraze i NS3/4A proteaze

Lijekovi protiv virusa influence: oseltamivir

SPECIFIČNE TEME

Primjena lijekova u trudnoći i dojenju

Poznavati i razumjeti osnove prolaska lijekova kroz posteljicu i ostale čimbenike koji utječu na učinak lijeka u fetusa. Poznavati mehanizme teratogeneze te znati nabrojati lijekove čija je primjena kontraindicirana u trudnoći.

Poznavati i razumjeti čimbenike koji određuju bioraspoloživost lijeka u dojenčeta, izlučenog putem majčina mlijeka. Poznavati izvore relevantnih informacija o sigurnosti primjene lijekova tijekom dojenja.

Lijekovi u porodu

- za indukciju poroda: dinoproston, misoprostol, oksitocin
- za prijevremeni porođaj: NSAID, ritodrin, atosiban
- za ublažavanje boli: opioidni agonisti, LA
- za postpartalno krvarenje: ergometrin, misoprostol, oksitocin,